

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta. Lausuntopyyntöön liittyy sihteeristön toimittamat lisäkysymykset, jotka ovat seuraavat:

Lisäkysymykset perustuslain 10 §:n muuttamista koskevasta esityksestä (HE 198/2017 vp)

1) Ehdotettua muutosta on valiokunnan kuulemisissa arvosteltu erityisesti siltä osin kuin siinä on kyse tiedon hankkimisesta sotilaallisesta toiminnasta. Kuulemisissa on muun muassa esitetty, että uusi 10 §:n 4 momentti kuuluisi seuraavasti:

”Lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta.”

Valiokunnalle on esitetty, että vaihtoehtoinen muotoilu sopisi hallituksen esityksessä ehdotettua muotoilua paremmin perustuslain yleiseen kirjoittamistapaan mutta muodostaisi myös riittävän perustuslaillisen normiperustan tiedustelulainsäädäntöön sisältyville luottamuksellisen viestin salaisuuteen puuttuville toimivaltuuksille ja vastaisi siten hallituksen esityksen tavoitteita.

Miten kommentoisitte sotilaallisen toiminnan sisällymistä lakiehdotukseen ja kuulemisissa esitettyä 4 momentin muotoilua?

2) Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana.

Ilmaisu ”rikosten tutkinnassa” ehdotetaan korvattavaksi ilmaisulla ”rikosten torjunnassa”. Ehdotettua muutosta on valiokunnan tähänastisissa kuulemisissa sekä kritisoitu että pidetty perusteltuna.

Miten kommentoisitte ehdotettua muutosta?

3) Hallitus ehdottaa (HE, s. 40), että perustuslain muutosesitys käsiteltäisiin eduskunnassa kiireellisessä perustuslainsäätämisjärjestyksessä.

Miten kommentoisitte kiiremenettelyn käyttöä ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan saamat lausunnot (UaVL 3/2018 vp, HaVL 7/2018 vp, PuVL 4/2018 vp) ja hallituksen esityksen antamisesta kuluneen ajan?

Olen antanut perustuslakivaliokunnalle tässä asiassa jo yhden lausunnon, jossa olen osaltaan käsitellyt edellä mainittuja kysymyksiä. Esitän nyt lausuntonani kunnioittavasti seuraavan.

1) Sotilaallisen toiminnan sisältyminen lakiehdotukseen ja kuulemisissa esitetty 4 momentin muotoilu

Vieraan valtion puolustusvoimat tai muut viranomaiset eivät nauti perusoikeuksien suojaa, eikä niin ollen ole mitään tarvetta säätää tällaisten toimijoiden perusoikeuksien rajoituksista. Suomalaisen viranomaisten toimivaltuuksien käyttöä tässä suhteessa sääntelee lähinnä perustuslain 2 §:n 3 momentin oikeusvaltioperiaate, joka edellyttää, että julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja että kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Sotilastiedustelusta on siis säädettävä lailla silloinkin kuin se kohdistuu vieraan valtion puolustusvoimiin ja muuhun vieraan valtion julkiseen vallankäyttöön, mutta kysymys ei lähtökohtaisesti ole perusoikeuksien rajoituksista.

Siltä osin kuin sotilaallista toimintaa koskevassa tiedonhankinnassa kuitenkin on kysymys on yksityisten henkilöiden luottamukselliseen viestiin kajoamisesta, kiinnitän ensiksi huomiota siihen, että perusoikeuden rajoitusperusteena ”Tiedon hankkiminen sotilaallisesta toiminnasta” muodostaisi hallituksen esityksen perusteella itsenäisen ja perusoikeusjärjestelmämme kannalta poikkeuksellisen perusteen rajoittaa perusoikeuksia, tässä luottamuksellisen viestin salaisuutta.

Perustuslain muutosesityksessä omaksutun pykälämuotoilun johdosta nimittäin säännöksen loppuosan viittaus sellaiseen ”muuhun toimintaan, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta” ei koske sotilaallista toimintaa. Jos hallituksen esityksen ehdottama säännös hyväksytään, lailla voitaisiin säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen puhtaasti tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta riippumatta siitä, onko tällainen tiedonhankinta kansallisen turvallisuuden vuoksi välttämätöntä vai ei tai palveleeko se kenties jotain muuta hyväksyttävänä pidettyä painavaa yhteiskunnallista intressiä.

Perusoikeuksien rajoitusperusteena tällainen kvalifikaatio on poikkeuksellinen. Valtiosääntöoikeudellisissa käytännöissämme on yleensä lähdetty siitä, että rajoittamisen tulee jollakin selvällä tavalla olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. (ks. myös PeVM 25/1994 vp). Perusoikeusuudistuksen yhteydessä perustuslakivaliokunta myös nimenomaisesti korosti, että hyväksyttävyyden arvioinnissa merkitystä voi olla esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaavanlaista oikeutta koskevilla määräyksillä, ainakin siltä osin kuin niihin sisältyy tyhjentyvä luettelo ihmisoikeuksien hyväksyttävistä rajoitusperusteista. Perusoikeussäännöksiä on perusteltua tulkita yhdenmukaisesti ihmisoikeuksien kanssa niin, että vain ihmisoikeussopimuksen asianomaisen sopimusmääräyksen mukaan hyväksyttävät rajoitusperusteet voivat olla vastaavan perusoikeussäännöksen sallittuja rajoitusperusteita. (PeVM 25/1994 vp, s. 5).

Tiedon hankkiminen sotilaallisesta toiminnasta ei vielä sellaisenaan rajaa rajoituksen käyttöalaa jonkin tietyn painavan yhteiskunnallisen intressin mukaan, mikä on hankalaa perusoikeuksien rajoitusoppien kannalta. Mainittu rajoitusperuste ei myöskään vaikuttaisi olevan kaikilta osin yhteensopiva yksityiselämän suojaa koskevien Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan tyhjentävän luettelo mainitsee sallituina rajoitusperusteina ”kansallisen ja yleisen turvallisuuden, maan taloudellisen hyvinvoinnin, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämisen, terveyden tai moraalin suojaamisen, ja muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamisen.”

Tiedon hankkiminen sotilaallisesta toiminnasta voi sinänsä perustua tarpeeseen toteuttaa kansallista tai yleistä turvallisuutta. Tällaista rajoitusta voi sinänsä pitää EIS 8 artiklan kanssa yhteensopivana. Ehdotetusta lainsäädäntöteknisestä ratkaisusta kuitenkin seuraa väistämättä, että myös kansalliseen turvallisuuteen liittymättömät, mutta sotilaalliseen toimintaan kytkeytyvät, rajoitukset olisivat perustuslainmukaisia. Jos nimittäin näin ei olisi, ei olisi myöskään tarvetta säätää erikseen yhtäältä rajoitusperusteesta, joka koskee ”tiedon saamista sotilaallisesta toiminnasta” ja toisaalta rajoitusperusteesta, joka liittyy tarpeeseen hankkia tietoa ”sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta”.

Hallituksen esityksen perustelut vahvistavat tätä vaikutelmaa: Perustelujen mukaan

”Tiedon hankkiminen säännöksessä tarkoitetusta sotilaallisesta toiminnasta ei edellyttäisi, että tällaisesta toiminnasta aiheutuu vakavaa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle. Sotilaallista toimintaa on usein tarpeen seurata pitkäjänteisesti ja systemaattisesti ilman, että seurattavan toiminnan tarvitsisi olla välittömästi uhkaavaa seurannan aikana.” (HE, s. 35).

Nähdäkseni ehdotettu sotilaallista toimintaa koskeva rajoitusperuste muodostuu edellä todetun valossa ongelmalliseksi. Siltä osin kuin kysymys on kansalliseen turvallisuuteen liittyvästä sotilaallisesta tiedonhankinnasta, tähän liittyvät välttämättömät rajoitukset luottamuksellisen viestien salaisuuteen on mahdollista hyväksyä tätä koskevan nimenomaisen rajoitusperusteiden nojalla. Siltä osin taas kun kysymys on sellaisesta sotilaallisen tiedon hankkimisesta, joka ei liity kansallista turvallisuutta koskevaan vakavaan uhkaan, muodostuu rajoitus herkästi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan vastaiseksi. Samoin sitä on hankala yhteen sovittaa perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kanssa, kun niiden valossa hyväksyttävältä perusteelta on edellytetty painavaa yhteiskunnallista tarvetta.

Edellä esitetyllä perusteella pidän lausuntopyynnössä olevaa ehdotusta perustuslain 10 §:n 4 momentiksi selvästi perustellumpana kuin hallituksen esityksessä olevaa.

2) ”Rikosten torjunta”

Perustuslain 10 §:n 3 momenttiin nykyisin sisältyvä edellytys ”*rikosten tutkinnassa*” korvattaisiin ilmaisulla ”*rikosten torjunnassa*”. Tältä osin ehdotus ei merkitsisi varsinaisesti olemassa olevan perusoikeussuojan kaventamisesta, koska muutos vastaisi käytännössä perusoikeusudistuksen jälkeistä perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöä.

Siihen, että vallitseva valtiosääntöoikeudellinen oikeustila kirjataan perustuslakiin, ei luonnollisesti ole huomautettavaa. Kuten perustuslakivaliokunta on aiemminkin todennut, perustuslain

tulee valtiosääntöoikeudellisen täydellisyysperiaatteen mukaisesti antaa oikea kuva paitsi valtiollisen vallankäytön järjestelmästä myös yksilön oikeusaseman perusteista. Esimerkiksi perustuslain 9 §:n 3 momentin muutos (802/2007), jolla perustuslaista poistettiin alun perin perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta perustuslakiin sisällytetty ehdoton kielto luovuttaa tai siirtää Suomen kansalaista toiseen maahan, perustui ensisijaisesti siihen, ettei ehdottomasta kiellosta ollut Suomen kansainvälisistä velvoitteistakaan johtuen mahdollista pitää kiinni. Sen sijaan asiaa jouduttiin sääntelemään poikkeuslain (ks. PeVM 5/2005 vp). Tässä tilanteessa valiokunta viittasi aiempaan kantaansa siitä, ettei ole oikeudellisesti kestävä, jos todellinen oikeustila maassa perustuu tällaisessa asiassa olennaisesti perustuslain sanamuodosta eroavaan poikkeuslainsäädännöllä toteutettuun ratkaisuun. Valiokunta piti sanamuodon tarkistamista tämän vuoksi perusteltuna. Kysymys oli toisin sanoen perustuslain täydellisyysperiaatteen soveltamisesta, huolen pitämisestä siitä, että perustuslaki antaa oikean kuvan valtiollisen vallankäytön järjestelmästä ja yksilön oikeusaseman perusteista.

Tähän nähden vallitsevan oikeustilan kirjaaminen on perustuslain kannalta asianmukainen ratkaisu. Jonkinlaisia tulkinnallisia ongelmia saattaa kuitenkin seurata siitä, ettei rikosten tutkinnan käsite on nykyistä rikosten tutkinnan käsitettä epämääräisempi. Rikosten torjunnan käsitteen soveltamisala ei myöskään ole kaikilta osin siten yhtenevä, että rikosten tutkinnan voitaisiin katsoa sisältyvän yksiselitteisesti osaksi rikoksen torjunnan käsitettä – varsin usein rikosten torjunta on liitetty varsinkin rikosten estämiseen ja paljastamiseen liittyviin toimenpiteisiin eikä välttämättä niinkään jo tehtyjen rikosten tutkintaan. Nykyisen perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön valossa on kuitenkin sinänsä selvää, että perustuslain 10 §:n 3 momentin ”rikosten tutkinnassa” kattaa jo toteutuneiden rikosten tutkinnan ohella myös rikosten estämiseen ja paljastamiseen liittyvät toimenpiteet. Samoin perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (ks. PeVL 36/2017 vp) on säädetty myös laki rikostorjunnasta rajavartiolaitoksessa, jonka 2 §:n määritelmäsäännöksen mukaan rikostorjunnalla tarkoitetaan paitsi rikosten estämistä ja paljastamista myös niiden selvittämistä, joista viimeainittu viittaa nimenomaisesti esitutkintaan.

Jonkinlaisia tulkinnallisia ongelmia saattaa kuitenkin seurata siitä, että ehdotettu rikosten torjunnan käsite on nykyistä rikosten tutkinnan käsitettä epämääräisempi. Rikosten torjunnan käsitteen soveltamisala ei myöskään ole kaikilta osin siten yhtenevä, että rikosten tutkinnan voitaisiin katsoa sisältyvän yksiselitteisesti osaksi rikosten torjuntaa – varsin usein rikosten torjunta on liitetty varsinkin rikosten estämiseen ja paljastamiseen liittyviin toimenpiteisiin eikä välttämättä niinkään jo tehtyjen rikosten tutkintaan. Selvää myös on, että esimerkiksi rikosten estäminen kattaa jo lähtökohtaisesti hyvin suuren joukon erilaisia toimenpiteitä, joilla voi olla rikosten ennaltaehkäisemiseen liittyvää vaikutusta, minkä vuoksi rajoitusperusteen käyttöala saattaa levitä hallitsemattoman laajaksi.

Nykyisen perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön valossa on kuitenkin sinänsä selvää, että perustuslain 10 §:n 3 momentin ”rikosten tutkinnassa” kattaa jo toteutuneiden rikosten tutkinnan ohella myös rikosten estämiseen ja paljastamiseen liittyvät toimenpiteet. Samoin perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella on säädetty myös laki rikostorjunnasta rajavartiolaitoksessa, jonka 2 §:n määritelmäsäännöksen mukaan rikostorjunnalla tarkoitetaan paitsi rikosten

estämistä ja paljastamista myös niiden selvittämistä, joista viimeksi mainittu viittaa nimenomaisesti esitutkintaan.

Kun luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamista koskevassa tulkintakäytännössä on asetettu vaatimus konkreettisesta ja yksilöidystä rikosepäilystä, vaikka rikos ei olisikaan edennyt toteutuneen teon tasolle (ks. esim. PeVL 37/2002 vp; PeVL 5/1999 vp, s. 2—3), perustuslakivaliokunnan olisi nähdäkseni mietinnössään syytä erikseen korostaa, ettei edellä mainitun muutoksen tarkoituksena ole poiketa tästä konkreetin ja yksilöidyn rikosepäilyn vaatimuksesta. Tällaisen rajauksen tekeminen on välttämätöntä senkin vuoksi, että rikosten torjunnan käsite on edellä viitatuilla tavalla rajoiltaan epätasainen.

3) Kiireellinen perustuslain muuttamismenettely

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että perustuslain muutosesitys käsiteltäisiin kiireellisessä, perustuslain 73 §:n 2 momentissa säädettyssä, järjestyksessä. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluista ilmenee, että jos nyt ehdotettu perustuslain muutos käsitellään normaalissa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä, voisivat näitä toimivaltuuksia koskevat säännökset tulla voimaan ehkä vasta vuoden 2020 alkupuolella. Käytettäessä kiireellistä perustuslainsäätämisyjärjestystä säännökset voisivat tulla voimaan aikaisemmin, mahdollisesti jo vuoden 2018 lopulla esitysten eduskuntakäsittelystä riippuen. Jos esitysten eduskuntakäsittely jatkuu kuluva vaalikauden loppuun asti, vähentää tämä esityksen säätämisyjärjestysperusteluidenkin mukaan tarvetta kiireellisen menettelyn käyttöön.

Hallituksen esitys on annettu eduskunnalle tammikuun 25 päivänä 2018 ja sen lähetekeskustelu pidettiin 20.2.2018. Lähetekeskustelussa asia päätettiin lähettää perustuslakivaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan, hallintovaliokunnan ja puolustusvaliokunnan tuli antaa lausunto. Kyseiset lausunnot valmistuivat 22.3. (PuV ja UaV) ja 11.4. (HaV) – viimeisinkin siis yli kaksi kuukautta sitten. Asian käsittely ei kuitenkaan ole perustuslakivaliokunnassa edennyt johtuen lähinnä maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvien hallitusten esitysten käsittelystä, joiden kiireelliselle käsittelemiselle ei tietääkseni ole esitetty vastaavan tyyppisiä perusteita, joilla nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen kiireellistä käsittelyä on perusteltu.

Perustuslain 73 §:n 2 momentin mukaista nopeutettua menettelyä ei tule perustuslakivaliokunnan aiempien kannanottojen valossa käyttää, ellei perustuslain sanamuodon kiireelliselle muuttamiselle ole ”poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta” (PeVM 5/2005 vp, s. 6.). Samoin valiokunta on edellyttänyt, ettei kiireellistä menettelyä käytetä muutoin kuin ”pakottavissa tilanteissa” (PeVM 10/2006 vp, s. 6.). Kyse on siis erityisistä valtiosääntöoikeudellisesta edellytyksestä, joille tulee sellaisenaan asettaa selvästi tiukemmat vaatimukset kuin esimerkiksi niille perustelulle, joilla hallituksen esityksessä voidaan sinänsä täysin legitimiä perustella tavallisen lain säätämisen tarvetta. Vaatimusten ankaruutta kuvaa myös se, että perustuslakivaliokunta vienyt kysymyksen kiireellisestä muuttamisesta pontteen (ks. PeVL 9/2009 vp jossa perustuslakivalio-

kunta katsoi, että valmiuslakiehdotus voitiin käsitellä ainoastaan perustuslain 73 §:n 1 momentissa säädettyssä järjestyksessä). Eduskunnan tarkastusvaliokunnan perustamiseen liittynyttä perustuslain muutosesitystä tarkastellessaan valiokunta puolestaan katsoi, että kun säätämisyjärjestyksen käyttämisestä aiheutuva mahdollinen viive sääntelyn voimaantulolle ei olisi muodostunut muutamaa kuukautta pidemmäksi, ei perustuslain muutoksen kiireellinen hyväksyminen ollut aivan välttämätöntä. Perustuslakivaliokunta ei tämän vuoksi esittänyt perustuslain muuttamista kiireellisessä menettelyssä (PeVM 10/2006 vp).

Perustuslain kiireelliselle muuttamiselle on asetettava myös pidemmälle menevät vaatimukset kuin perustuslain muuttamiselle normaalissa perustuslain 73 §:n 2 momentin mukaisessa menettelyssä, jolle sillekin valiokunta on asettanut perustuslain suhteelliseen pysyvyyteen liittyviä pidäkkeitä. (Ks. PeVM 9/2010 vp ja siinä viitatus PeVM 10/2006 vp, s. 2—3, PeVM 5/2005 vp, s. 2/I). Jo perustuslain normaalissa säätämisyjärjestyksessä tapahtuvien muutosten tarpeellisuutta tulee arvioida huolellisesti ja välttämättömiksi arvioidut muutokset tehdä perusteellisen valmistelun sekä siihen liittyvän laajapohjaisen keskustelun ja yhteisymmärryksen pohjalta (Ks. PeVM 9/2010 vp ja siinä viitatus PeVM 10/2006 vp, s. 2—3, PeVM 5/2005 vp, s. 2/I). Normaalimenettelyssäkin säädettäviltä muutoksilta edellytetään siis jonkinasteista välttämättömyyttä.

Kiireelliselle menettelylle asettava perustelutaakka on väistämättä tätä ankarampi ja perustuslakivaliokunnan on arvioitava niiden kestävyyttä huolellisesti. Koska hallituksen esityksessä esitetyt perusteet ovat tältä osin varsin tiiviit, lainaan niitä seuraavassa sellaisenaan:

”Siviili- ja sotilastiedustelulainsäädäntöä koskevissa hallituksen esityksissä on selvitetty seikkaperäisesti Suomen turvallisuustilanteen heikkenemiseen ja monimutkaistumiseen liittyviä näkökohtia. Suomen turvallisuustilanteen muutokseen ovat vaikuttaneet muun ohella sotilaallisen toiminnan ja jännitteen lisääntyminen lähialueillamme. Kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat vakavimmat uhat ovat nykyään hyvin usein alkuperältään tai kytköksiltään kansainvälisiä ja siten vaikeammin hallittavia. Lisäksi viestintätekniikan nopea kehitys on tehostanut ja helpottanut Suomelle uhan muodostavien tahojen välistä yhteydenpitoa ja verkostoitumista sekä vaikeuttanut uhkien taustalla olevien tahojen tunnistamista. Tekniikan kehittyminen on myös mahdollistanut kansallista turvallisuutta vaarantavien tekojen valmistelun ja toteuttamisen entistä lyhyemmässä ajassa. Samalla uhat ovat muuttuneet toteutuessaan vaikutuksiltaan aiempaa laajemmiksi, moniulotteisimmiksi ja vaarallisemmiksi yksittäisten ihmisten ja koko yhteiskunnan kannalta.” (ks. s. 39-40)

Perustuslakivaliokunnan saamat PuV:n, UaV:n ja HaV:n lausunnot eivät nähdäkseni sisällä selkeää lisäinformaatiota, joka merkittävästi muuttaisi hallituksen perustuslainmuutosesityksestä välittyvää kuvaa kiireellisyyden perusteista. Kun otetaan huomioon hallituksen esityksen antamisesta kulunut aika, seuraavien eduskuntavaalien ajankohta sekä sekin, että siviili- ja sotilastiedustelulakien käsittelyaikataulu venyy nähdäkseni väistämättä syksyyn, ei kiireellisellä perustuslainmuuttamismenettelyllä ”säätettävä” aika muodostu välttämättä kuin muutaman kuu-

kauden mittaiseksi. Merkitystä asiassa on myös sillä, että valiokunnan aiemmassa asiantuntija-kuulemisessa kävi myös selväksi, etteivät ehdotetut tiedusteluvaltuudet ole kuitenkaan käytettävissä täysimääräisesti ennen kuin vasta mahdollisesti joidenkin vuosien jälkeen siviili- ja sotilastiedustelulakien voimaan tulon jälkeen.

Lopuksi kiinnitän valiokunnan huomiota ensinnäkin siihen, että perustuslakivaliokunta tekee kiireellistä menettelyä koskevassa kannanotossaan myös ennakkopäätöksen. Mitä kevyemmin perustein ja lyhyemmän ajan voittamiseksi kiireellinen perustuslain muuttamismenettely hyväksytään, sitä herkemmin ja vähäisemmin syin tähän poikkeukselliseksi tarkoitettuun menettelyyn voidaan turvautua myös jatkossa. On myös syytä muistaa, että perustuslain 73 §:n 1 momentissa säädetty perustuslain muuttamismenettelyn taustalla on sekä perustuslain että kansanvaltaisen päätöksenteon legitimitettiin liittyviä hyvin painavia syitä. Noudatettaessa perustuslain 73 §:n 1 momentissa säädettyä järjestystä, ehdotus perustuslain muuttamisesta hyväksytään lepäämään ensimmäisiin eduskuntavaalien jälkeisiin valtiopäiviin. Tämä taas luonnollisesti mahdollistaa sen, että muutoksesta voidaan käydä normaaleihin eduskuntavaaleihin liittyvä julkinen keskustelu ja että äänestäjät saavat näin äänioikeuttaan käyttämällä osallistua perustuslain muuttamismenettelyyn. Tämänkään näkökohdan painoarvoa ei tulisi pitää vähäisenä, kun kysymys on ensimmäisestä merkittävästä heikennyksestä perustuslain perusoikeussuojaan sitten perusoikeusuudistuksen.

Juha Lavapuro
professori